

پیانو و کیبورد را ایرانی بنوازیم

www.jalilsajad.com

جلیل سجاد

ساینست پاریسی

آموزش کوک، تنظیم و چگونگی اجرای ردیف موسیقی ایرانی،

ویژه پیانو و ارگ

همراه با آموزش ساده و روان:

تئوری بنیادی موسیقی

توضیح برخی از اصطلاحات موسیقی ایرانی

ساختار ردیف، دستگاه‌ها و آوازهای موسیقی ایرانی

و چگونگی نوازندگی جواب آواز

برای آشنایی خوانندگان، نوازندگان و عموم علاقه‌مندان

جلیل سجاد

بنام آنکه موسیقی را زبان دل

و زبانزد اهل دل قرار داد

سپاس از؛

حضرت دوست که هر چه هست از اوست!

پیش‌گفتار

در کشور ما وقتی صحبت از ساز پیانو و آرگ (کیبورد) می‌شود، با اظهار نظرهای متفاوت و جالبی مواجه می‌شویم.

گروهی پیانونوازی را فقط به صورت کلاسیک و غربی قبول دارند و گروه دیگری با لطافت‌های نوازندگی پیانو به سبک ایرانی موافق هستند.

ساز آرگ هم مورد بی‌مهری هر دو گروه است چه متعصبین پیانیست و چه موسیقیدان‌های سنتی ایرانی.

در حالی که این ساز با فناوری و علم امروز ساخته شده و توانایی نوازنده را در زمینه‌های مختلف، تا حد زیادی بالا می‌برد. همچنین این ساز ویژه موسیقی یا کشور خاصی نیست که با تعصب سنتی به آن نگاه کنیم، همانطور که رایانه یا اینترنت در هر کشوری به تبادل اطلاعات فرهنگی و ارتقاء هنر آن ملت کمک نموده است.

به هر حال به کار گرفتن اصولی و صحیح هر نوع ساز خارجی یا الکترونیکی برای گسترش دادن و خدمت به موسیقی اصیل ایرانی، خود نوعی خلاقیت و نوآوری است. چنانکه در عرصه‌های مختلف، از اصول علمی، تئوریک و هارمونیک موسیقی غربی برای پیشرفت و تکامل موسیقی ایرانی استفاده‌های بسیار شده است.

البته در ضمن فراگیری اصول، قواعد و تکنیک‌های موسیقی غربی، مجذوب آن موسیقی شدن تا آنجا که انسان تعهد به فرهنگ بومی خویش را فراموش کند پسندیده نیست. هنرهای زیبا و مخصوصاً موسیقی کاملاً تقلید کردنی نیست، موسیقی آهنگ دل و نوای قلب است.

موسیقی مجموعه‌ی خاطرات یک ملت است. نغمه‌های ساده‌ی موسیقی ایرانی با دل‌های ما راز و نیازها دارد و در دل ما تأثیرها می‌کند که هیچ موسیقی دیگری جای آن را به آسانی نمی‌گیرد.

در اینجا وظیفه‌ی یک موسیقیدان ایرانی آگاه کردن مردم نسبت به عظمت، عمق و گستردگی موسیقی ملی خودشان و ارتقاء سطح بینش و شناخت شنونده‌هاست. تا از این کج‌سلیقگی و سردرگمی در موسیقی‌های نامتعادل و بی‌بنیاد نجات پیدا کرده و هر موسیقی ضعیف و بی‌اساسی به آنها تحمیل نشود.

و همه‌ی اینها خود مستلزم آگاهی عمیق و دانش علمی نوازنده به موسیقی سنتی ایرانی است.

متأسفانه در مورد اجرای ردیف موسیقی ایرانی با پیانو و ارگ کمتر کار علمی و تحقیقی شده است و فاصله‌ای را بین این گروه نوازندگان با موسیقی سنتی ایجاد نموده، اما علاقه و ذوق ایشان به فراگیری اساس و مبانی موسیقی کشورشان و کنکاش و پرس‌وجوهای متعدد، که خود انگیزه‌ای برای نوشتن این کتاب شد، قابل توجه است. سال ۱۳۷۶ افتخار شاگردی در محضر معلم بزرگ اخلاق و آواز ایران اُستاد علی‌اصغر شاهزیدی نصیب من شد. چند سالی بود که دستی بر ساز ارگ داشتیم ولی فراگیری ردیف موسیقی ایرانی مرا بر آن نمود که پیانو را هم به صورت علمی کار کنم و این تصمیم در سال ۱۳۷۷ در خدمت زنده یاد استاد امیدعلی نحوی، محقق شد. در طی این سال‌ها هرچه که در زمینه‌ی آواز سنتی آموختم روی ساز پیاده نمودم و مجموعه‌ای از اطلاعات در مورد نحوه‌ی تنظیم ساز و اجرای ردیف موسیقی ایرانی روی پیانو و ارگ جمع‌آوری کردم. از مطالعه‌ی کتاب‌های مختلف در مورد ردیف موسیقی ایرانی، تئوری موسیقی و بررسی شیوه‌های علمی آوازخوانی بهره‌ی بسیار بردم. اما عدم وجود کتابی که در آن به ظرایف، دقایق و چگونگی اجرای ردیف دستگاهی ایرانی، بوسیله دو ساز پیانو و ارگ پرداخته شده باشد و وجود یک خلأ و احساس نیاز به چنین منبعی، من را بر آن نمود که این مجموعه‌ی شخصی را تدوین و در اختیار علاقه‌مندان قرار دهم.

در پایان لازم می‌دانم از اساتید و سرورانی که در به ثمر رسیدن این طرح همراه و راه‌گشای من بودند سپاس‌گزاری نمایم.

آقایان محمدمراد دارابی، محمد عبدالله‌زاده، خلیل ملکی (موسیقی ایرانی)

آقای سعید صادقی (امور تخصصی ارگ الکترونیک)

آقایان سلمان انصاری، شهاب ایمن و محمد داوری (امور رایانه)

و سپاس ویژه از آقای منصور اعظمی‌کیا که از کتاب‌های گرانقدر و پربرای ایشان (راه و رسم منزل‌ها، شیوه‌های راه‌گردانی) بهره‌های بسیار بردم و سعه صدر ایشان را در پاسخ سؤالات و راهنمایی‌های ارزنده‌شان، بالاخص اینکه خودشان ویراست فنی بسیاری از قسمت‌ها را انجام داده اند پاس می‌نهم.

زمستان ۱۳۸۹

جلید سجاد

فهرست مطالب کتاب پیانیست پاریسی

شماره صفحه

عنوان

فصل یکم موسیقی چیست

- ۱۴..... صدا - نت - ویژگی‌های صدای - زیرایی
- ۱۵..... فرکانس (بسامد)
- ۱۶..... کوک کردن - فالش - ژوست
- ۱۷..... انواع صداهای موسیقایی
- ۱۷..... صداهای مورد استفاده در موسیقی غربی
- ۱۹..... صداهای مورد استفاده در موسیقی شرقی

فصل دوم فاصله‌ی نت‌های موسیقی

- ۲۲..... فاصله‌ی متصل و فاصله‌ی منفصل - پرده و نیم پرده
- ۲۲..... علامت‌های تغییر دهنده : دیز - بمل - بکار
- ۲۳..... نیم پرده‌ی کروماتیک و دیاتونیک
- ۲۴..... ربع پرده - سُری - کُرُن

فصل سوم گام

- ۲۶..... گام کروماتیک - گام دیاتونیک
- ۲۷..... درجات گام
- ۲۸..... گام‌های غربی
- ۳۰..... ماژور
- ۳۲..... مینور
- ۳۴..... گام‌های ایرانی - ردیف - دستگاه
- ۳۵..... آواز
- ۳۶..... گوشه
- ۳۷..... علامت‌های عَرَضی (فرعی)
- ۳۷..... علامت‌های اصلی (مایه‌نما)
- ۳۸..... گام بالقوه و گام بالفعل

فصل چهارم شناخت اصطلاحات موسیقی ایرانی

- ۴۰ درآمد - فرود - نت‌های با اهمیت در هر گام
- ۴۱ (نت تونیک، نت شاهد، نت ایست، نت متغیر)
- ۴۲ مایه (تنالیته)
- ۴۳ دانگ - شش‌دانگ خوانی - مُد - مقام
- ۴۴ مرکب خوانی (راه گردانی) - تحریر - بم خوانی، وسط، اوج خوانی
- ۴۵ قطعات بدون کلام (پیش درآمد، چهار مضراب، رنگ)
- ۴۶ قطعات با کلام (تصنیف، ضربی، رباعی، ترانه، نشید)
- ۴۷ مایه‌ها
- ۴۸ چپ کوک و راست کوک
- ۴۹ گستره صدای انسان
- ۵۰ جدول نامگذاری اکتاوهای پیانو

فصل پنجم ارگ الکترونیک و توانایی‌های آن

- ۵۳ *TRANS POSE*
- ۵۶ *MASTER TUNE*
- ۵۷ *SCALE TUNING*
- ۶۰ *KORG*
- ۶۲ *YAMAHA , MOCO*
- ۶۳ *GEM*
- ۶۴ آکورد
- ۶۷ جدول آکوردها

فصل ششم بررسی ۱۲ دستگاه و آواز موسیقی ایرانی

- ۷۳ دستگاه ماهور
- ۷۷ دستگاه شور

شور کلاسیک	۸۲
شور عربی	۸۵
آواز ابوعطا	۸۷
آواز بیات ترک	۹۰
آواز افشاری	۹۳
آواز دشتی	۹۶
محل قرار گرفتن آوازهای مشتق از شور روی درجات گام شور	۹۹
دستگاه نوا	۱۰۰
دستگاه همایون	۱۰۳
آواز بیات اصفهان	۱۰۶
دستگاه سه گاه	۱۰۹
دستگاه چهارگاه	۱۱۲
دستگاه راست پنجگاه	۱۱۶
مقایسه حدود و گستره دستگاهها و آوازاها با یکدیگر	۱۱۹
فصل هفتم تشابه و ارتباط بین گام‌های موسیقی ایرانی	
مرکب خوانی یا مرکب نوازی (مُدولاسیون)	۱۲۲
الف: چگونگی ارتباط گام‌های ایرانی	۱۲۳
جدول ارتباط گام‌های ایرانی	۱۲۸
ب: روش تنظیم پیانو و ارگ الکترونیک	۱۲۹
فصل هشتم آنچه که یک نوازنده پارسی باید بداند	
الف؛ پشتیبانی نغمات به وسیله‌ی پیانو	۱۳۴
ب؛ عواملی که در اجرای یک جواب آواز متنوع، مؤثر است	۱۳۴
ج؛ مناسب خوانی و مناسب نوازی	۱۳۶
د؛ سخنانی از استاد شاهزیدی	۱۳۷
ه؛ گزیده‌ای از قابوسنامه	۱۴۱
منابع - شرح محتوای CD	۱۴۲ و ۱۴۳

آموزش صوتی و تصویری این کتاب نیز ، با تدریس مولف کتاب، جلیل سجاد در سایت www.jalilsajad.com قابل تهیه است.

دوره آموزش تصویری
پیانیست پاریسی

آموزش نوازندگی
دستگاه های موسیقی ایرانی
ویژه پیانو و کیبورد

جلیل سجاد

www.jalilsajad.com

آموزش صوتی کتاب
پیانیست پاریسی

جلیل سجاد

www.jalilsajad.com